

Nr 520

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m.*

Regeringens beslut att framlägga förslag till och söka i riksdagen genomdriva en obligatorisk tilläggspensionering med inkomstgraderade förmåner, som ej grundas på erlagda avgifter utan på inkomstförvärvet, är politiskt betingat.

Som avgörande argument användes i den kungliga propositionen en uttrycklig hänvisning till det allmänna val år 1958 i juni vilket medförde att de partier — socialdemokrater och kommunister — som i valrörelsen ställde sig bakom regeringens förslag om en obligatorisk tilläggspension för löntagare, i folkrepresentationens andra kammare erhöll en rösts övervikt. Detta allmänna val skulle alltså betraktas som en förnyad, ehuru politisk folkomröstning i pensionsfrågan.

I valet avgav 3 844 252 medborgare sina röster. Med en schematisering skulle det kunna sägas att 1 905 986 eller 49,6 procent av de röstande uttalade sig för en obligatorisk tilläggspensionering för löntagare. Man måste då emellertid samtidigt konstatera, att 1 937 111 av dem som deltog i valet eller 50,4 procent som sin mening gav till känna, att en tvingande lagstiftning om tilläggspensionering ej borde genomföras.

Det finns mot denna bakgrund icke någon möjlighet att driva satsen att »valresultatet» skulle ha givit »regeringen underlag för att omedelbart sätta i gång arbetet med att utforma ett lagförslag om allmän tilläggspensionering och vidtaga andra förberedelser för reformens genomförande». Medborgarna i val har icke givit regeringen någon sådan fullmakt. En minoritet kan aldrig — med demokratiska motiveringar — göra anspråk på att få bestämma över en majoritet. Även en majoritet i riksdagen bör — i all synnerhet om den är ringa och bakom sig har en faktisk minoritet bland de röstande — vinnlägga sig om moderation och återhållsamhet. Endast därigenom skapas förutsättningarna för en lugn och obruten samhällsutveckling utan tvära kastningar och utan sådana tillspetsade meningsbrytningar, vilka hotar att allvarligt skada den känsla av gemenskap över partigränserna som särskilt i tider av samhällsekonomiska anpassningssvårigheter är en högst betydande tillgång.

Vi yrkar avslag på Kungl. Maj:ts förslag till lagstiftning om obligatorisk tilläggspensionering, därför att detta förslag icke stöds av ett flertal bland medborgarna, och det inte är god demokrati att i riksdagen genomdriva en åtgärd av denna räckvidd med någon rösts majoritet eller med lottens hjälp.

Onsdagen den 11 mars 1959 debatterade den svenska riksdagen Sveriges ställning och utsikter med hänsyn till sammanbrottet för de europeiska frihandelsförhandlingarna om den s. k. sexmaktsunionens bildande. Handelsministern, som i dessa frågor speciellt företräder regeringen, underströk hur förvirrat hela läget är. »Det ser mörkt ut», sade han. Statsministern medgav att regeringen kände sig oroad av riskerna för den besvärliga konkurrens svenskt näringsliv kan komma att möta. Särskilt avseende borde fästas vid att lägets ovisshet »skapar en speciellt besvärlig situation för näringslivet, därför att man inte för närvarande med säkerhet vet för vilken marknad man skall bygga ut sin industri, planera och investera».

Att i detta förvirrade läge binda en oavbrutet växande del av människornas arbetsförtjänster vid en obligatorisk tilläggspensionering kan inte vara välbetänkt. Obligatoriets ekonomiska grund anges vara ökningarna i arbetsförtjänsterna. Genom hårda och stela bindningsregler utan möjligheter till variationer och anpassning efter skiftande situationer äventyras icke endast standardökningarna utan också säkerheten i sysselsättning och arbetsförtjänster.

Utän motsättningar eller meningsbrytningar har en målsättning fastlagts för den nuvarande folkpensionens omvandling till en för alla lika, ej behovsprövad, rimlig, solidarisk grundpension. Även de ökningarna i betalningsförpliktelserna, som denna reform ofrånkomligen medför, har beräknats skola tagas ur inkomststegringarna för människorna. Den grundläggande ålderdoms- och familjetryggheten, som alla får del av, måste givas företräde framför inkomstgraderade förmåner åt vissa medborgare.

Minskad takt i den personliga välståndsutvecklingen och ökad osäkerhet i sysselsättningen reducerar allvarligt möjligheterna att täcka folkpensionens kostnader, såvitt man inte vill ställa anspråk på människorna, som i förhållande till arbetsförtjänsterna måste te sig ytterst pressande, i synnerhet för folk med vanliga inkomster. Utgifterna för den solidariska grundpensionen förmedlas genom statskassan. Denna grundpension är ett av de ändamål för vilket staten använder sin makt att uttaga avgifter och skatter. Detta gör grundpensionen solidarisk och säker, ej den omständigheten att pensionen är byggd på ett så kallat fördelningssystem. Den djupgående statsfinansiella kris, som just för närvarande slagit ut i ett akut behov av väldiga »inkomstförstärkningar» för statsverket men som med oförändrad utgiftspolitik blir bestående, är ett av de mest påtagliga tecknen på att det allmänna redan hårdare än vad som kan vara rationellt utnyttjar sin be-

skattningsmakt. Mot denna bakgrund måste man räkna med att en obligatorisk tilläggs pensionering, alldeles särskilt en som under de kritiska åren framöver diskonterar framtida välståndsökningar genom kraftig överkompensation åt vissa godtyckligt utvalda årgångar pensionärer, kan utveckla sig till ett hot mot människornas grundläggande och sociala pensionsrätt. Obligatoriet kan leda fram till ett läge, där trots alla utfästelser och föresatser folkpensionärernas rätt under den ekonomiska nödvändighetens tryck måste omprövas.

Vi yrkar avslag på Kungl. Maj:ts förslag till lagstiftning om obligatorisk tilläggs pensionering, därför att detta förslags genomförande leder till minskad takt i den personliga välståndsutvecklingen, ökad osäkerhet i sysselsättningen, pressande krav på ökade skatter och avgifter samt risker för den folkpensionsreform om vilken alla meningsriktningar varit ense.

Det hör till svensk politisk praxis att stora frågor omsorgsfullt utredes samt att utredningsresultaten allsidigt belyses genom ett omfattande remissförfarande. Ju större en fråga är, desto större anspråk plägar man ställa på den förberedande och grundläggande behandlingen, desto större hänsyn brukar man ta till medborgarnas rätt att få ett objektivt material för sina bedömningar och avvägningar.

Den 30 april 1957 tillkallades särskilda sakkunniga (1957 års pensionskommitté) för att bland annat överväga metoderna och möjligheterna att säkerställa pensionernas värdebeständighet, pröva frågan om pensionernas finansiering, undersöka vilken effekt en pensionsfondering enligt olika alternativ kunde tänkas få på övrigt sparande samt överväga pensioneringens och fondbildningens betydelse med hänsyn till möjligheterna att bedriva en för penningvärdets bevarande erforderlig penning- och kreditpolitik.

Denna utredning har avgivit ett delbetänkande i form av en promemoria (SOU 1958: 4), som under en viss — icke längre giltig — förutsättning analyserar, hur tilläggs pensioneringen och den successiva höjningen av folkpensionsförmåner och folkpensionsavgifter kan väntas påverka det totala sparandet. De sakkunniga understryker osäkerheten i sina resultat men hävdar, att »pensionsreformen som sådan tenderar att medföra ett betydande sparandebortfall från igångsättningsåret och framöver».

Dessa regeringens experter på de samhällsekonomiska förutsättningarna för pensionsfrågans lösning hävdar uttryckligen att »en så väsentlig höjning av pensionärernas levnadsstandard, som det här är frågan om, endast kan beredas utrymme inom samhällsekonomien, om andra reformer, andra privata och offentliga behov makas åt sidan i tillräcklig mån». Ett besked av denna art kräver ett besked av dem, som föreslår ett obligatorium ovanpå en solidarisk grundpension, om vilka privata och offentliga behov som skall

makas åt sidan. Något sådant föreligger ej, icke ens en antydning till det har lämnats.

• Ett första och ett uppenbarligen preliminärt delbetänkande föreligger alltså. Enligt officiella uppgifter »fortgår» emellertid utredningsarbetet, som för närvarande avser »vissa expertutredningar rörande värdebeständighetsproblemet m. m.».

• Den 25 augusti 1955 tillkallades den s. k. stabiliseringsutredningen med uppdrag att utreda spörsmål sammanhängande med den fulla sysselsättningens ekonomi m. m. »Utredningsarbetet beräknas fortgå under år 1959.» Den 6 september 1957 utsågs särskilda sakkunniga för att framlägga förslag till konkreta åtgärder för att utvidga den långa kapitalmarknaden. »Utredningsarbetet beräknas kunna avslutas under år 1959.»

Enligt officiella uppgifter pågår även inom dessa bägge utredningar undersökningar om hur man på bästa sätt skall trygga värdebeständigheten hos enskilt pensionssparande och annat frivilligt sparande.

• Den 24 oktober 1958 tillsattes en utredning med uppdrag att utreda ytterligare åtgärder för att stimulera det personliga sparandet. »Arbetet kommer att fortgå under år 1959.»

• Den 18 april 1958 tillsattes en särskild besparingsutredning för att verkställa utredning rörande möjligheterna att göra besparingar inom statsverksamheten. Det är »av vikt att rensa bort utgifter till ändamål, som minskat i aktualitet och angelägenhet», framhöll finansministern i sina direktiv. »Utredningen beräknar att avsluta sitt arbete under år 1959.»

• Den 9 maj 1958 uppdrogs åt den s. k. socialpolitiska kommittén att företa en socialpolitisk översyn, att bland annat undersöka »i vad mån socialpolitiken bättre kan anpassas till det rådande läget och i vad mån de ekonomiska insatser från det allmännas sida, som f. n. förekommer inom socialpolitikens olika grenar, genom en ändrad fördelning kan ge ett ökat utbyte». Kommittéarbetet »fortsätter under år 1959».

För folkpensionsreformens del är målsättningen klar. Men så gott som alla praktiska problem har regeringen lämnat öppna. Så mycket starkare är uppenbarligen dess intresse för inkomstgraderade pensioner. Takten i utbyggnaden av folkpensioneringen har ej behandlats, lika litet som frågan om inkomstprövningens gradvisa avskaffande och den grundläggande frågeställningen om sättet att finansiera reformen. Utformningen av invalidpensionen och familjepensionen i folkpensioneringen är inte klar. Samordnings- och övergångsproblemen har inte behandlats. Alla dessa frågor och andra har hänskjutits till 1958 års socialförsäkringskommitté, vars arbete »beräknas pågå under hela år 1959».

I ett avseende — men bara i ett — engagerar sig obligatorieförslaget i det för hundratusentals medborgare avgörande problemet om samordningen mellan existerande pensionsrätt och en obligatorisk tilläggspensionering.

Den del av lönen som går till avgifter för tjänstepensionsförsäkring vid sidan av den obligatoriska är icke pensionsgrundande. Man skall alltså under överkompensationens år få mindre pensioner i den obligatoriska försäkring-
en om man genom egna löneavdrag sparar för kompletterande familjeskydd eller ålderstrygghet, om man till exempel bedömer sitt arbete vara av så slitande art att man anser sig behöva personlig pension mellan 60 och 67 år. Endast i den mån årsinkomsten överstiger 30 000 kronor med det belopp de personliga pensionsavgifterna uppgår till försvinner denna sanktion. Den sociala motiveringen för detta inkomstströvtade straff för pensionssparande är okänd. Effekten på det totala sparandet är given.

Den obligatoriska pensionen har i princip ingen annan ekonomisk grund än förhoppningen att framtida generationer skall ställa medel till förfogande för stora pensionsutbetalningar till hela den nu aktiva generationen därför att denna lämnar vissa bidrag till sin egen pensionering. Grunden skall åstadkommas genom beslut om avgiftsprocenten vart femte år.

Varje parallell mellan den obligatoriska tilläggs pensionen och folkpensionen är en falsk parallell. Folkpensionens solidaritet bygger på att *alla* medborgare omfattas av den och med *samma* rättigheter — oavsett födelseår och oavsett inkomstens och den direkta avgiftens storlek. Folkpensionens soliditet grundas på den hävdvunna och av ingen bestridda principen att skattemedel får användas för att fullgöra dess förpliktelser. Den obligatoriska tilläggs pensionen är ej allmän. Den är ej lika. Den har ingen täckning för sina förpliktelser i någon beskattningsrätt, alltså ej i något solidariskt åtagande av alla medborgare. Att under dessa förutsättningar tillämpa fördelningsmetoden innebär bara att man ej redovisar pensionsystemets skulder, vilka dock ingalunda på grund av bristande redovisning försvinner. Någon måste betala någon gång — såvitt systemet ej skall tvingas till likvidation. Det bör här observeras att det ingenstädes i propositionen säges något om vem som i sista hand har betalningsansvaret för intjänt pensionsrätt. Vem skall betala vad som fattas därest Konungen med riksdagen icke skulle ha de politiska möjligheterna att fastställa en så hög avgiftsprocent, att den blir tillräcklig för utbetalningarna? I vilken mån en sådan situation kan tvinga till reducering av pensionsförmånerna står öppet.

De personliga pensionerna vid frivillig försäkring är garanterade, därigenom att ett sparande har avsatts som motsvarar pensionsrättens värde och som balanserar förpliktelserna mot rättsinnehavaren. Den pensionsberättigade kan göra sin rätt gällande inför domstol. Pensionen är säker, formellt och materiellt.

De personliga pensioner som grundar sig på utfästelser av arbetsgivaren ger likaledes en rätt som kan göras gällande inför domstol. I fråga om t. ex. statstjänstemännen är pensionen nu rättssäker därför att den bygger på ett avtal i tjänstereglementets form.

Uppenbart är, att en obligatoriepension ur den pensionsberättigades synpunkt är en sämre pension än en personlig. Lika uppenbart är att detta kommer att resa vittgående och svåröverskådliga kompensationskrav. Dessa överlämnar regeringen — liksom hela samordningsproblemet — åt arbetsmarknadens parter att söka lösa. Regeringen skapar alltså genom sin lagstiftning en svår och särskilt i nuvarande samhällsekonomiska läge pressande och infekterad arbetsmarknadssituation, som måste komma att aktualisera intrikata lönebildningsproblem, och sätter därefter för sin del punkt.

Vi yrkar avslag på Kungl. Maj:ts förslag till lagstiftning om obligatorisk tilläggs pensionering, därför att för hela frågans bedömande avgörande utredningsarbete antingen icke är igångsatt eller ej avslutat, därför att de väsentliga praktiska frågorna om folkpensionsreformens genomförande och omfattning ej klarlagts och därför att systemet skapar rättsosäkerhet.

Låt oss antaga att en ung människa vid 20 års ålder inbegripes i pensionsobligatoriet då detta är fullt utbyggt och under hela den aktiva tiden har en konstant inkomst på t. ex. 10 000 kronor om året. De pensionsavgifter som för denna medborgares räkning och ur arbetsförtjänsten inbetalas kan beräknas sammanlagt uppgå till ett belopp som med 45 procent överstiger pensionsrättens värde. Genom att i stället teckna försäkring med precis samma avgifter i en vanlig försäkringsinrättning skulle personen i fråga alltså få en 45 procent högre pension.

En person som 1960 ingår i obligatoriet vid 45 års ålder och som har samma konstanta inkomst som den nyssnämnde får samma pensionsförmåner men till en kostnad som motsvarar endast 27 procent av pensionsförmånens värde. Priset blir således mindre än 1/5 av vad den unge under sin aktiva tid får betala.

Detta kallas solidaritet mellan generationerna, solidaritet avhängig av medvetandet om att en äldre generation varit med att bygga förutsättningarna för det välstånd av vilket en yngre profiterar. Men — varför omfattar den solidariteten endast människor födda 1896 eller senare och inte den generation som fyllt 67 år före den 1 januari 1963, då utbetalningen av tilläggs-pensionerna börjar? Har inte den generationen bidragit till välståndets förutsättningar, och kan inte den i lika hög grad som någon annan göra anspråk på inkomstgraderade tilläggs-pensioner? Varför skall solidariteten vara särskilt givande just för människor, födda mellan åren 1896 och 1924 — och alldeles speciellt för människor med höga inkomster födda omkring 1914 — samt särskilt tyngande för dem som blivit födda under 1950-talet eller senare?

Över två miljoner medborgare, vilkas solidaritetsförpliktelser nu föreslås bli fastlagd i lag, har icke haft möjligheter att uttala sin åsikt därför att de inte uppnått rösträttsåldern. Har begreppet solidaritet då någon mening? Är

det inte i själva verket fråga om något helt annat, om ett försök att nu fixera en skattskyldighet för vissa åldersgrupper — de yngre och yngsta — av dem som innefattas av obligatoriet för att på detta sätt ge systemet en skenbar ekonomisk ryggrad?

Vi yrkar avslag på Kungl. Maj:ts förslag till lagstiftning om obligatorisk tilläggs pensionering, därför att detta förutsätter en fördelning av avgiftsskyldigheten mellan generationerna som i realiteten innebär en ungdomsskatt, en hård ungdomsskatt.

I ett pensionssystem kan soliditeten endast upprätthållas, om det finns säkerhet för att inkomsterna kommer att vid varje tid täcka utgifterna. Om vissa får större förmåner än som svarar mot deras avgifter måste andra ovillkorligen få mindre. Att få med dem i systemet, som tjänar på de andra, bör icke möta några svårigheter förestavade av omsorg om den egna ekonomin. För deras del kan man ta risken av en viss valfrihet, särskilt om man gör den tidsbegränsad. Men de som skulle få en billigare och bättre pension utanför systemet kan ej medgivas självbestämmanderätt. Därmed skulle hela byggnaden hotas. Faran för att den skulle ramla samman blir så allvarlig att förebyggande motåtgärder framstår som ofrånkomliga.

Obligatoriet tillämpar dessa tankegångar och gör dem grundläggande för sin konstruktion.

I 1958 års proposition om obligatorisk tilläggs pensionering (nr 55) föreslogs ett system där självständiga yrkesutövare — småföretagare och andra — hade fakultativ rätt att *ansluta sig* till detta. I princip stod de utanför men kunde komma med, om de så önskade. Nu är denna rätt ersatt med en dispositiv rätt att *anmäla utträde* ur systemet, en rätt till undantagande. I princip är de självständiga yrkesutövarna med, men har rätt att gå ut. Men inte heller denna rätt är längre obegränsad. Den som en gång begärt undantagande men sedan återkallat denna begäran kan aldrig därefter slippa ut ur obligatoriet hur än hans personliga förhållanden förändrar sig. Och inte nog med detta. Den som då obligatoriet startar är 45 år får full pension om han betalar avgifter i 20 år. Den som senare börjar arbeta och betala avgifter vid 35 års ålder får full pension, och han betalar avgifter i 30 år. Men — den som mellan 20 och 35 års ålder försöker få fart på en egen rörelse, där inkomsterna är så knappa att de inte räcker till några pensionsavgifter, och som därefter — också vid 35 års ålder — tar anställning och därigenom vare sig han vill eller ej anslutes till obligatoriet och får betala avgifter i 30 år, han får bara två tredjedelar av full pension.

Till den 1 juli 1961 har facklig huvudorganisation rätt att träffa kollektivavtal om undantagande från obligatoriet. Därefter avskaffas denna rätt för den som ej före sagda datum utnyttjat den. Den majoritet, som finns före den 1 juli 1961, har alltså i sin hand att för all framtid avstå från av-

talsfriheten för alla kommande majoriteter. Det är att märka, att de generationer löntagare som nu är i bestämmande ställning erbjudes väsentliga fördelar på kommande generationers bekostnad. Många som skall betala för mycket har inte rösträtt i organisationerna, när det för dem bindande beslutet fattas.

Många människor, som verkligen satsar på en framtid för sig och de sina, försöker komplettera sin huvudinkomst med extraförtjänster. De byter fritid mot sidoinkomster trots att höga marginalskatter gör detta allt mindre lockande. Så stark är deras önskan om ett växande personligt oberoende.

För flertalet torde det vara en främmande tanke att göra extrainkomsterna avgiftspliktiga och pensionsgrundande. Möjligheter att göra undantag för dem föreligger också, men är kringgärdad med bestämmelser, vilka måste uppfattas som straffbestämmelser antingen mot extrainkomster som sådana eller mot varje benägenhet att använda dessa för ändamål som ej innefattar avgiftsplikt till obligatoriet. Att arbetsförtjänster, som ej förleder pensionsavgift, icke heller skall ge pension är självklart, men det är orimligt att erlagda pensionsavgifter skall ge en sämre valuta för den som erlagt dem, bara därför att han har extrainkomster som han till exempel använder för att amortera ett eget hem eller för sina barns uppfostran och utbildning. Detta är ett straff för någonting som ingen kan betrakta som brott. Särskilt orimligt är det, när extrainkomsten tages till intäkt för att reducera tryggheten för änkor och faderlösa, därest försörjaren går bort. I värsta fall kan efterlevandeskyddet på grund av anställning för vilket full avgift erlagts, därför att en människa använder sin lagliga rätt att undantaga extrainkomst från obligatoriet, reduceras med mer än 90 procent eller helt bortfalla och ålderstryggheten reduceras med mer än 40 procent. Naturligtvis är detta extrema fall, men de ger klart vid handen att ett system, som av sina upphovsmän bedömes vara i behov av detta slags straffgarantier, även av dem måste anses lida av inre svaghet. Det bör erinras om att strafflagen mot extrainkomster som undantages från obligatoriets avgiftsförpliktelser sättes ur funktion så snart den »ordinarie» inkomsten uppgår till minst 24 000 kronor om året (räknat efter penningvärdet i december 1957).

Änka, som på grund av sin avlidne mans avgifter till obligatoriet erhåller änkepension, blir, om hon erhåller anställning i ett yrke som omfattas av samma obligatorium, skyldig att avstå lön för pensionsavgifter. Enligt vanliga begrepp skulle dessa pensionsavgifter också ge pension. Så är icke fallet i obligatoriesystemet. Av någon anledning ger där erlagda avgifter kvinnan ingen som helst pensionsrätt — försåvitt hennes egen ålderspension skulle bli mindre än den änkepension hon åtnjuter. I detta fall har alltså pensionsavgiften inget som helst värde — för den som betalar den. Avgiften är ett slags extraskatt på arbetsinkomst, som utgår därför att den yrkesarbetande är änka.

Vi yrkar avslag på regeringens förslag till lagstiftning om obligatorisk tilläggspensionering, därför att denna skulle hindra en rationell och rimlig lösning av pensionsfrågan för stora grupper medborgare på det sätt och i den utsträckning som dessa själva önskar och innefattar godtyckliga straffbestämmelser med orimliga konsekvenser för den enskilde.

Det blir en allt vanligare företeelse att man ser sparandet i samhället uteslutande som en kvantitet, något som man förmenar sig kunna mäta och räkna fram. Enligt sedvanlig nationalbudgetteknik är sparandet en restpost, sedan allt annat är inpressat i hävdvunna termer med plus- och minustecken.

Att spara uttrycker en personlig planering, en målsättning. Det ligger ingenting metafysiskt — uteslutande något praktiskt — i att konstatera, att sparandet aldrig låter sig sprängas loss från sin personliga bakgrund. I och med att det inte längre engagerar den som sparar har det förlorat det väsentliga av sin samhällsekonomiska kvalitet. Det är därför som sparandet måste vara spritt. Det måste omfatta och positivt engagera många människor, ej minst de unga som planlägger sin framtid.

Det ligger i sakens natur att inkomstökningar har ett speciellt sparutrymme inom sig, i all synnerhet om grundinkomsten i stort sett anses räcka för rimlig standard och ej alltför starkt understiger den »vanliga». Om man nu tar en högst betydande del av väntade inkomstökningar i anspråk för en obligatorisk pensionering samt gör det utan rättsinnehavarens hörande och på ett sådant sätt att löntagaren egentligen endast observerar att höjd produktivitet blir avgifter och inte inkomst, riskerar man ett avsevärt sparandebortfall. Detta kan — statistiskt sett — te sig begränsat i förhållande till den totala lönesumman men dock vara kraftigt i jämförelse med sin reella bakgrund — inkomststegringen. Både enskilt och samfällt betingas utsikterna till framsteg av framstegen.

Att söka avvärja denna risk genom att för obligatoriska avgifter ta så mycket av inkomstökningarna att det »blir pengar över» för en enligt blåkopiorna jättelik, kollektiv pensionsfond är att försöka göra ont bättre genom att göra det värre.

Hur stor skall fonden vara? Den skall ha »erforderlig» storlek.

Vem äger fonden? Ingen vet.

Vem skall förvalta denna av ingen ägda fond? Tre styrelser, vilkas gemensamma nämndare är tre av regeringen utsedda ledamöter. Tre sådana ledamöter skall således också återfinnas i de två delfonder till vilka det allmänna ej bidrager. I två delfonders styrelser sitter tre arbetsgivarrepresentanter. I den fond där statens och kommunernas anställda beordras sätta in sitt tvångssparande finnes däremot sex arbetsgivarrepresentanter, medan antalet företrädare för löntagarna är detsamma som i den fond där de större företagens medarbetare har sina rättigheter förankrade.

Fondbildningens införlivande med obligatoriets fördelningssystem innebär en kritik av fördelningssystemet som det hade varit logiskt att föra till sitt logiska slut. Så sker ej. I stället hävdas utan försök till analys av ett invecklat ekonomiskt och psykologiskt sammanhang och mot egna färska erfarenheter, att om man än ytterligare minskar möjligheterna till frivilligt sparande genom ett tvångsmässigt fondsparande, så motverkar man minskningar i det frivilliga sparandet. Tanken är onekligen djärv.

Icke ens med den fondbildningsmekanism som ligger i förslaget till obligatorium hade den koncentration som nu proklamerats varit nödvändig. Koncentrationen måste alltså ha en särskild uppgift att fylla. Den måste ha ett egenvärde. Att lägga de undanlagda pensionsmedlen så långt bort från de pensionsberättigade som här är tänkt är uttryck för misstro mot de försäkrades förmåga att själva förvalta sina resurser men också uttryck för övertygelsen om den centralbyråkratiska teknikens inneboende överlägsenhet över varje annat system. I båda dessa avseenden motsvarar fondelementet i obligatoriet någonting för allt statligt tvångssparande egentligt och väsentligt.

Vi yrkar avslag på regeringens förslag till lagstiftning om obligatorisk tilläggspensionering, därför att detta bygger ej blott på ett överförande till det allmänna av så stora arbetsförtjänster som behövs för systemet utan även på ett omfattande tvångssparande, som förvandlar människornas resurser till anonymt ägda jättefonder, vilka väl säges skola men aldrig kan ersätta ett minskat frivilligt sparande och vilka leder till en icke godtagbar finansiell maktkoncentration.

Det är inte möjligt att se försöken att pressa igenom en obligatorisk tilläggspensionering som fristående företeelse. De måste bedömas mot bakgrund av nuets ekonomiska situation för envar enskild och av framtidens möjligheter och risker för honom. De måste betraktas som ett av uttrycken för en medveten strävan att till staten överflytta förfoganderätten över personliga arbetsförtjänster och personliga resurser. Må vara att denna strävan fått krisartad aktualitet, därför att den rådande bristen på balans mellan myndigheternas intäkter och utgifter, resurser och åtaganden nu skärpts till det yttersta. Den botten dock i en politisk värdering av förhållandet mellan myndighet och människa, vars grundläggande tanke är myndighetsdominans och tro på att denna är till fördel för människan.

Denna värdering är från våra utgångspunkter omöjlig att godtaga. Vi godtager därför ej heller dess konsekvenser, vare sig dem som redan föreligger eller dem som skulle följa med ett genomförande av obligatorieförslaget.

I sex huvudpunkter har vi sammanfattat vår kritik av obligatorieförslaget. Huvudskälet är dock trots allt vår förvissning att en säker utveckling

mot undan för undan vidgat personligt oberoende med hållbar personlig trygghet för de många kan påräknas endast om människorna själva får bestämma mer, om de själva får ta ansvar för den egna arbetsförtjänstens fördelning mellan nutid och framtid.

Vi hemställer,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 100.

Stockholm den 3 april 1959

Jarl Hjalmarson

Martin Skoglund

Leif Cassel

Einar Haeggblom

Gunnar Heckscher

Karin Wetterström

Tage Magnusson

T. G. von Seth

Ernst V. Staxäng

Carl Östlund
